

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” DIN CONSTANȚA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE
DOMENIUL DE DOCTORAT *TEOLOGIE*

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**ACTIVITATEA PASTORALĂ A
SFÂNTULUI CALINIC, EPISCOP DE
RÂMNIC (1850-1868) ȘI BAZELE EI
CANONICE**

Coordonator de doctorat:

Pr. Prof. Univ. Dr. Emerit NICOLAE V. DURĂ

Student-doctorand:

Pr. FLORIN GHEORGHE TUDORESCU

Constanța, 2025

CUPRINSUL TEZEI

INTRODUCERE

- Motivația alegerii temei
- Importanța și actualitatea subiectului abordat
- Considerații și evaluări privind stadiul cercetărilor
- Scopul și obiectivele cercetării
- Metodele de cercetare folosite

I. CÂTEVA PRECIZĂRI NOȚIONALE ȘI TEOLOGICO-CANONICE PRIVIND „PUTEREA” ȘI „AUTORITATEA BISERICESCĂ”

1. Despre „puterea” și „autoritatea” bisericească
2. Hristos, Izvor al puterii și al autorității bisericești
3. Autoritatea episcopală și temeiul ei biblic și canonic
4. Puterea bisericească și formele exercitării acesteia
5. Exercițarea puterii învățătoarești în temeiul legislației canonice
6. Succinte precizări concluzive privind exercitarea puterii bisericești

II. MĂRTURII DOCUMENTARE DESPRE VIAȚA ȘI ACTIVITATEA PASTORAL-CANONICĂ A SFÂNTULUI CALINIC

1. Anii copilăriei și formarea creștină
2. Monah și stareț al Mănăstirii Cernica
3. Despre activitatea Sfântului Calinic până la momentul alegerii lui ca Episcop al Râmnicului Noul Severin
4. Alegerea Sfântului Calinic, Starețul Mănăstirii Cernica, în Scaunul de episcop al Râmnicului Noul Severin
 - A. Viața religioasă în episcopia Râmnicului până la jumătatea secolului al XIX-lea
 - B. Alegerea în demnitatea de Episcop a Sfântului Calinic. Elemente de procedură canonică
 - C. Hirotonia și întronizarea Sfântului Calinic în Scaunul de Episcop al Râmnicului Noul Severin
 - D. Un arhiereu vicar la Râmnic? Timotei Evdohiadis
 - E. Cererea de pensionare a Sfântului Ierarh Calinic. O evaluare canonică

III. ACTIVITATEA ÎNVĂȚĂTOAREASCĂ A SFÂNTULUI IERARH CALINIC, CA EPISCOPI AL RÂMNICULUI, ȘI BAZELE EI CANONICE

1. Organizarea și eficientizarea învățământului seminarial de la Râmnic
2. Ierarhul Calinic și grija pastorală pentru pregătirea teologică și culturală a

preoților

3. Realizarea lucrării învățătoarești și prin tipărirea de scrieri teologice și corespondență

4. Episcopul Calinic al Râmnicului, un observator cu strictețe al rânduielilor și normelor canonice

IV. ACTIVITATEA SFÎNȚITOARE DESFĂȘURATĂ DE SFÂNTUL IERARH CALINIC AL RÂMNICULUI

1. Săvârșirea Sfintelor Taine și observarea normelor canonice ale Bisericii Răsăritene

2. Sfînțirea de lăcașuri de cult și de Antimisuri pentru săvârșirea Sfintei Liturghii

3. Purtarea de grijă față de iconografia lăcașurilor de cult

V. ACTIVITATEA DE CONDUCERE (JURISDICȚIONALĂ) A EPARHIEI RÂMNICULUI EXERCITATĂ DE CĂTRE SFÂNTUL IERARH CALINIC

1. Exercițarea puterii jurisdicționale de către Sfântul Calinic prin acte de reprezentare

A. Relația Bisericii cu autoritățile de Stat

B. Episcopul Calinic, membru de drept în organisme de conducere civile. Acte normative cu impact pentru activitatea Bisericii adoptate în timpul păstoririi Sfântului Calinic

C. Atitudinea Sfântului Ierarh Calinic față de subiectul Unirii Principatelor

D. Comuniunea canonică cu Mitropolitul Țării Românești și cu ceilalți ierarhi ortodocși contemporani

E. Sfântul Ierarh Calinic și chestiunea sinodală din Țara Românească

2. Alte aspecte ale activității pastoral-canonice ale Episcopului Calinic în Eparhia Râmnicului Noul Severin

A. Disciplina hirotoniilor. Îndemnuri canonice adresate preoților Episcopiei Râmnicului Noul Severin

B. Măsuri disciplinare aplicate clerului

C. Refacerea clădirilor Centrului eparhial. Sfântul Ierarh Calinic și respectarea disciplinei în construcții, dar și a destinației fondurilor alocate de către Stat

D. Ctitor de lăcașuri de cult

E. O chestiune canonică: interacțiunea rudelor Sfântului Ierarh Calinic cu activitatea economică a Episcopiei Râmnicului Noul Severin. Testamentul Sfântului Calinic

VI. ACTE DE AUTORITATE JURISDICȚIONALĂ

1. Sfântul Calinic, întemeietor de așezăminte monahale

2. Atitudinea pastorală a Sfântului Ierarh Calinic față de monahi. Sfântul Irodion de la Lainici
3. Grija pentru buna chivernisire a averilor mănăstirești
4. Preocupările pastoral-canonice față de credincioșii Episcopiei Râmnicului Noul Severin
5. Strădania ierarhului râmnicean de a descuraja și elimina anumite practici necreștine
6. Sancțiuni disciplinare aplicate unor mireni

CONCLUZII

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

ANEXE

CUVINTE CHEIE:

Sfântul Calinic de la Cernica, Episcopia Râmnicului Noul Severin, putere bisericească, testamentul Sfântului Calinic, lucrarea învățătoarească, activitatea de conducere sau jurisdicțională, activitatea sfințitoare, Mănăstirea Cernica, legislația canonică, Seminarul de la Râmnic, tipografia de la Râmnic, Sfântul Andrei Șaguna, Sfântul Irodion de la Lainici

SINTEZA IDEILOR PRINCIPALE PE SECȚIUNI ȘI CAPITOLE

INTRODUCERE

Exercitarea întregii slujiri arhieresti poate fi observată și din analiza activității concrete desfășurată de către ierarhii Bisericii. Un exemplu grăitor în această privință îl constituie lucrarea episcopală a Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica, cinstit de către Biserica Ortodoxă Română în fiecare an, la data de 11 aprilie. Timp de aproximativ 18 ani (1850-1868), Sfântul Calinic a păstorit Episcopia Râmnicului Noul Severin, una dintre cele patru eparhii din cuprinsul canonic al Mitropoliei Țării Românești, de la jumătatea veacului al XIX-lea.

Cunoscut pentru viața sa aleasă încă din perioada în care a condus, ca destoinic stareț, obștea monahală a Cernicăi, fapt evidențiat atât de istorici, cât și de contemporanii lui, Sfântul Calinic Cernicanul oferă, prin bogata activitate pe care a desfășurat-o în calitate de Ierarh al Râmnicului Noul Severin, exemplul practic al asumării și împlinirii întregii slujiri arhieresti.

Teza de față este o analiză a activității acestui Sfânt Ierarh român, pe baza mărturiilor istorice (bisericești și laice) care privesc episcopatul său, și în temeiul Sfintelor și Dumnezeieștilor Canoane. Nădăjduiesc ca, prin demersul de față, literatura românească de profil să se îmbogățească cu o contribuție academică ce aduce în prim-plan, pe baza documentelor vremii, realități canonice desprinse din lucrarea pastorală desfășurată de către vrednicul Ierarh Calinic Râmnicianul și care nu au făcut încă obiectul studiului și cercetării științifice.

I. CÂTEVA PRECIZĂRI NOȚIONALE ȘI TEOLOGICO-CANONICE PRIVIND „PUTEREA” ȘI „AUTORITATEA BISERICESCĂ”

Capitolul este alcătuit din următoarele secțiuni: (1) Despre „puterea” și „autoritatea” bisericească; (2) Hristos, Izvor al puterii și al autorității bisericești; (3) Autoritatea episcopală și temeiul ei biblic și canonic; (4) Puterea bisericească și formele exercitării acesteia; (5) Exercitarea puterii învățătoarești în temeiul legislației canonice; (6) Succinte precizări concludive privind exercitarea puterii bisericești.

În Biserica Ortodoxă, exercitarea puterii bisericești își are temeiul ei în însăși testamentul lăsat de Hristos Apostolilor (Matei 28, 19-20) și transmis, peste veacuri, prin succesiune apostolică. Această autoritate este întemeiată pe trei principii fundamentale, și anume principiul ierarhic, potrivit căruia Hristos este capul Bisericii, iar episcopii sunt succesori în sfera de putere a Apostolilor.

În temeiul principiului sinodal, care rânduieste ca deciziile majore la nivel eparhial să nu fie luate individual, doar de către ierarhul locului, ci prin consultare colegială și decizie sinodală, fapt care asigură unitatea, coeziunea și comunitatea Bisericii locale și universale; în temeiul principiului sacramental, puterea episcopului nu este una administrativă în sens laic, ci se caracterizează prin scopul special pe care îl urmărește, și anume sfințirea și îndumnezeirea omului.

Puterea episcopală, în viața eclezială, cunoaște trei forme principale de manifestare, și anume: puterea sau slujirea învățătoarească, episcopul având responsabilitatea păstrării adevărului de credință revelat, dar și datoria pastorală de a învăța corect credința ortodoxă și de a o apăra în fața rătăcirilor; puterea sau lucrarea sfințitoare, episcopului fiindu-i recunoscută autoritatea deplină în ceea ce privește administrarea lucrărilor sfinte, în special a Tainei Hirotoniei, confirmând, în acest fel, succesiunea apostolică; puterea sau slujirea jurisdicțională ori de conducere, în temeiul căreia episcopul conduce eparhia care i-a fost încredințată, administrează bunurile bisericești și ia decizii disciplinare.

Puterea și autoritatea în Biserica Ortodoxă se particularizează prin aceea că sunt puse în slujba mântuirii omului. Întregul efort al episcopului, în calitate de învățător, păstor duhovnicesc

și administrator al bunurilor bisericești, este în definitiv o formă de slujire, de misiune. Această autoritate slujitoare sau misionară nu are un caracter absolut, ci este una eminamente comunitară, atât la nivel local, cât și în ceea ce privește întregul Trup al Bisericii.

II. MĂRTURII DOCUMENTARE DESPRE VIAȚA ȘI ACTIVITATEA PASTORAL-CANONICĂ A SFÂNTULUI CALINIC

Capitolul este alcătuit din următoarele secțiuni: (1) Anii copilăriei și formarea creștină; (2) Monah și stareț al Mănăstirii Cernica; (3) Despre activitatea Sfântului Calinic până la momentul alegerii lui ca Episcop al Râmnicului Noul Severin; (4) Alegerea Sfântului Calinic, Starețul Mănăstirii Cernica, în Scaunul de episcop al Râmnicului Noul Severin; (4A) Viața religioasă în episcopia Râmnicului până la jumătatea secolului al XIX-lea; (4B) Alegerea în demnitatea de Episcop a Sfântului Calinic. Elemente de procedură canonică; (4C) Hirotonia și întronizarea Sfântului Calinic în Scaunul de Episcop al Râmnicului Noul Severin; (4D) Un arhieru vicar la Râmnic? Timotei Evdohiadis; (4E) Cererea de pensionare a Sfântului Ierarh Calinic. O evaluare canonică.

În capitolul de față propun o succintă radiografie a vieții și activității pastoral-canonică a Sfântului Ierarh Calinic. Demersul bibliografic în cauză este motivat de următoarele două intenții:

(1) Evidențierea faptului că întreaga viață a Sfântului Ierarh Calinic constituie o mărturie a dragostei acestuia pentru Biserică și a responsabilității pe care Sfântul a arătat-o în ceea ce privește însușirea și trăirea corectă a adevărului de credință, dar și a râvnei pe care și-a asumat-o în efortul de a cultiva adevărul doctrinar ortodox în viața păstoriților săi: clerici, monahi și mireni. În acest context, ipoteza de la care pornim este aceea potrivit căreia, *in extenso*, întreaga activitate bisericească a Sfântului Calinic, atât ca monah și stareț, cât și ca episcop, este una care s-a desfășurat în conformitate sau în acord cu prevederile și tradiția canonică, adevărul de credință și regulile canonice de trăire efectivă a acestuia reprezentând, pentru Sfântul Calinic, temelia vieții și a învățăturilor sale.

(2) Accentuarea faptului că atât „cariera” monahală cu diversele sale etape, cât și momentele alegerii, hirotoniei și întronizării Sfântului Calinic în demnitatea de Episcop al Râmnicului Noului Severin, sunt episoade istorice semnificative inclusiv din punct de vedere canonic. Prin urmare, cunoscând principalele repere istorice în legătură cu aceste momente din biografia Sfântului Calinic, se creează contextul prielnic pentru evidențierea și aprofundarea modului în care, în astfel de împrejurări practice, au fost aplicate sau nu rânduielile canonice.

Biografia Sfântului Ierarh Calinic de până la alegerea lui în scaunul episcopal de la Râmnic Noul Severin este importantă și pentru faptul că ne oferă o mărturie prețioasă, și anume

aceea că, de la intrarea în Mănăstirea Cernica și până la primirea slujirii de chiriarh al Râmnicului, activitatea Sfântului s-a desfășurat într-o fidelă concordanță cu prevederile Sfintelor și Dumnezeieștilor Canoane.

Din punct de vedere istoric, teologic și duhovnicește, moștenirea Sfântului Calinic de la Cernica este una de o însemnată valoare pentru Biserica Ortodoxă Română. Viața sa sfântă, eforturile sale de sprijinire a activității Bisericii și de îndrumare a credincioșilor ei, precum și minunile săvârșite în timpul și după trecerea lui din această viață vremelnică fac din Sfântul Ierarh Calinic un model de credință și de trăire a virtuții adevărate, pildă pentru toți credincioșii. Prin exemplul de viață ascetică și prin dragostea sa pentru oameni, Sfântul Calinic continuă să fie mijlocitor între credincioși și Dumnezeu, rămânând o figură emblematică a Ortodoxiei românești.

III. ACTIVITATEA ÎNVĂȚĂTOREASCĂ A SFÂNTULUI IERARH CALINIC, CA EPISCOP AL RÂMNICULUI, ȘI BAZELE EI CANONICE

Capitolul este alcătuit din următoarele secțiuni: (1) Organizarea și eficientizarea învățământului seminarial de la Râmnic; (2) Ierarhul Calinic și grija pastorală pentru pregătirea teologică și culturală a preoților; (3) Realizarea lucrării învățătorești și prin tipărirea de scrieri teologice și corespondență; (4) Episcopul Calinic al Râmnicului, un observator cu strictețe al rânduielilor și normelor canonice privind activitatea sa învățătoarească.

În calitate de episcop, Sfântul Calinic ne-a adevărit că învățătura de credință nu este o simplă teorie transmisă prin cuvinte, ci o viață trăită în Hristos, care se comunică în mod autentic doar prin pildă vie, prin cuvânt luminat de rugăciune și fapte bune. El a fost un păzitor al dogmelor și un învățător viu al credinței, înzestrat cu darul discernământului, al cuvântului cu putere și al sfatului duhovnicesc. În această calitate, episcopul Calinic a întreprins numeroase vizite pastorale în eparhie, mergând personal în parohii pentru a învăța și îndrepta poporul. A ținut predici, a spovedit, a dat îndrumări preoților și a încurajat formarea religioasă a credincioșilor. Mesajul său era simplu, dar pătrunzător, cuprinzând adevărurile mântuitoare și chemarea la o viață curată.

Un aspect esențial al slujirii învățătorești a Sfântului Calinic a fost formarea și îndrumarea clerului eparhial. El știa că fără preoți bine pregătiți și cântăreți cunoscători ai psalmodiei bizantine și a rânduielilor tipiconale, învățătura Bisericii nu poate fi transmisă corect. Astfel, a susținut școlile de pregătire a cântăreților bisericești, a organizat cursuri pentru preoți și a stabilit norme clare privind pregătirea liturgică și doctrinară. Preoții trebuiau să fie „slujitori ai altarului”, dar și păstori înțelepți și învățători ai poporului. O atenție deosebită a acordat Sfântul Calinic învățământului teologic. A sprijinit reluarea activității seminarului eparhial și a contribuit trup și suflet la buna desfășurare a activității didactice. Deși activitatea sa editorială nu a fost la fel de extinsă precum a altor ierarhi, Sfântul Calinic a sprijinit tipărirea de cărți

religioase și a contribuit la răspândirea culturii teologice în rândul clerului și al poporului.

Slujirea învățătoarească a Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica, în calitate de episcop al Râmnicului, probată prin documentele și mărturiile timpului, rămâne un exemplu strălucit de păstorire în duh apostolic și canonic. Prin cuvânt, prin faptă și prin rugăciune, el a întărit credința ortodoxă, a luminat sufletele credincioșilor și a pregătit generații de slujitori ai altarului.

IV. ACTIVITATEA SFINȚITOARE DESFĂȘURATĂ DE SFÂNTUL IERARH CALINIC AL RÂMNICULUI

Capitolul este format din următoarele secțiuni: (1) Săvârșirea Sfintelor Taine și observarea normelor canonice ale Bisericii Răsăritene; (2) Sfințirea de lăcașuri de cult și de Antimisuri pentru săvârșirea Sfintei Liturghii; (3) Purtarea de grijă față de iconografia lăcașurilor de cult.

Lucrarea sfințitoare a Sfântului Calinic nu s-a limitat la săvârșirea serviciului divin, ci a iradiat din întreaga sa viață. Rugăciunea neîncetată, viața ascetică, smerenia și dragostea pentru aproapele au fost forme de sfințire a lumii. El a împărțit harul prin rânduielile liturgice și l-a făcut lucrător în inimile oamenilor prin propria sa transfigurare. Postea aspru, dormea pe scândură, făcea metanii și veghea în rugăciune noaptea. Toate acestea îl făceau un om „al lui Dumnezeu”, iar prezența lui devenea binecuvântare vie pentru toți cei care-l întâlneau. Multe mărturii din vremea sa vorbesc despre vindecări și întoarceri la credință doar la auzul cuvântului său sau în urma rugăciunilor. Una dintre cele mai mari realizări sfințitoare ale Sfântului Calinic ca episcop a fost reorganizarea Mănăstirii Frăsinei. El a ridicat biserica mare, a adus obște monahală și a introdus reguli de viață athonită, întemeiate pe tăcere, rugăciune și asceză. Interzicerea accesului femeilor în perimetrul mănăstirii (prin celebrul „blestem scris”) nu a fost expresia asprimii, ci o dorință de a păstra sfințenia și liniștea locului. Frăsineul a devenit astfel un loc de rugăciune și sfințenie în inima Olteniei, iar Sfântul Calinic l-a considerat „copilul” său duhovnicesc, încredințând acolo un mod de viață care sfințește și astăzi mii de suflete.

V. ACTIVITATEA DE CONDUCERE (JURISDICȚIONALĂ) A EPARHIEI RÂMNICULUI EXERCITATĂ DE CĂTRE SFÂNTUL IERARH CALINIC

Capitolul este format din următoarele secțiuni: (1) Exercițarea puterii jurisdicționale de către Sfântul Calinic prin acte de reprezentare; (1A) Relația Bisericii cu autoritățile de Stat; (1B) Episcopul Calinic, membru de drept în organismele de conducere civile. Acte normative cu impact pentru activitatea Bisericii adoptate în timpul păstoririi Sfântului Calinic; (1C) Atitudinea Sfântului Ierarh Calinic față de subiectul Unirii Principatelor; (1D) Comuniunea canonică cu Mitropolitul Țării Românești și cu ceilalți ierarhi ortodocși contemporani; (1E) Sfântul Ierarh Calinic și chestiunea sinodală din Țara Românească; (2) Alte aspecte ale activității pastoral-canonice ale Episcopului Calinic în Eparhia Râmnicului Noua Severin; (2A)

Disciplina hirotoniilor. Îndemnuri canonice adresate preoților Episcopiei Râmnicului Noul Severin; (2B) Măsurile disciplinare aplicate clerului; (2C) Refacerea clădirilor Centrului eparhial. Sfântul Ierarh Calinic și respectarea disciplinei în construcții, dar și a destinației fondurilor alocate de către Stat; (2D) Ctitor de lăcașuri de cult; (2E) O chestiune canonică: interacțiunea rudelor Sfântului Ierarh Calinic cu activitatea economică a Episcopiei Râmnicului Noul Severin. Testamentul Sfântului Calinic.

Din punct de vedere administrativ, Sfântul Calinic a fost un model de chibzuință și onestitate. A refăcut clădirile episcopiei, a reorganizat arhiva, a îmbunătățit gestiunea fondurilor eparhiale și a promovat transparența și responsabilitatea. Nu permitea abuzuri și era atent la fiecare document care-i trecea prin mână. În relațiile cu statul, a apărat autonomia Bisericii și a cerut respect pentru rânduielile ei. Deși trăia în smerenie, nu ezita să se ridice în apărarea canonicității atunci când aceasta era amenințată de intervenții politice sau laice.

Lucrarea pastorală și conducătoare a Sfântului Calinic era fundamentată pe autoritatea spirituală a vieții sale sfinte. El nu cerea altora ce nu făcea mai întâi el însuși. A fost model de disciplină, de rânduială, de tăcere și de rugăciune. Această trăire l-a făcut ascultat și iubit. Cuvântul său avea putere pentru că era izvorât din inimă și era susținut de o viață curată. Astfel, lucrarea sa conducătoare nu a fost una birocratică, ci părintească, echilibrată, vie și duhovnicească. Prin urmare, Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica a întruchipat în mod desăvârșit modelul episcopului ortodox conducător, care administrează eparhia nu ca pe o instituție formală, ci ca pe o familie duhovnicească. Lucrarea sa juridicțională, pastorală și administrativă a fost temeinic întemeiată pe canoane, dar pătrunsă de blândețea și lumina harului. Episcopatul său la Râmnic a fost o epocă de îndreptare, de întărire și de înnoire spirituală. Rămâne un exemplu pentru orice episcop contemporan: cum să conduci cu autoritate, dar fără asprime; cum să păzești rânduiala, fără să pierzi iubirea; cum să administrezi cu dreptate, dar fără să uiți mila

VI. ACTE DE AUTORITATE JURIDICȚIONALĂ

Capitolul este format din următoarele secțiuni: (1) Sfântul Calinic, întemeietor de așezăminte monahale; (2) Atitudinea pastorală a Sfântului Ierarh Calinic față de monahi. Sfântul Irodion de la Lainici; (3) Grija pentru buna chivernisire a averilor mănăstirești; (4) Preocupările pastoral-canonice față de credincioșii Episcopiei Râmnicului Noul Severin; (5) Strădania ierarhului râmnician de a descuraja și elimina anumite practici necreștine; (6) Sancțiuni disciplinare aplicate unor mireni.

Conducerea unei eparhii presupune, pe lângă partea duhovnicească, și o gestionare a treburilor administrative. Sfântul Calinic a fost un bun gospodar și administrator, dar niciodată nu a pus eficiența mai presus de duhul canonic. A reorganizat structura eparhiei, a reînviat școli,

a refăcut clădiri episcopale, dar toate acestea în duhul Bisericii, cu binecuvântare, consultare și respectarea rânduielilor. Nu făcea nimic în afara canoanelor și nu accepta abuzuri sau improvizații. În tot ceea ce făcea, a căutat să rămână în ascultare față de Hristos și Biserică, fiind conștient că episcopul nu este stăpân peste Biserică, ci întâiul slujitor al ei.

Astfel, Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica rămâne, în conștiința Bisericii Ortodoxe, un etalon al ierarhului adevărat, care unește în mod desăvârșit autoritatea cu sfințenia, rânduiala cu iubirea, canoanele cu discernământul duhovnicesc. Episcopatul său la Râmnic a fost o epocă de lumină, de înnoire și de statornicie în cele ale lui Dumnezeu. Prin viața și lucrarea sa, Sfântul Calinic ne învață că adevărata autoritate în Biserică este harică, slujitoare și canonică.

CONCLUZII

Viața și lucrarea Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica, în special în perioada în care a păstorit Episcopia Râmnicului Noul Severin, reprezintă una dintre cele mai clare dovezi că Sfintele Canoane nu limitează viața eclesială, ci o susțin, o structurează. Într-un timp al tulburărilor sociale și al transformărilor politice din Țara Românească, Sfântul Calinic a fost apărător al tradiției canonice, dar fără să cadă în rigiditate. A știut să aplice cu discernământ și iubire canoanele Bisericii, pentru a păstra unitatea, pacea și sfințenia în eparhia sa.

Pentru Sfântul Calinic, canoanele nu au fost un cod legal rece, ci expresia vie a voii lui Dumnezeu pentru Biserică. În toate deciziile sale, el a urmărit ca rânduiala canonică să fie respectată cu fermitate, dar și cu înțelepciune pastorală. Niciodată nu a aplicat o pedeapsă fără discernământ, nici nu a încurajat haosul sau abaterea de la rânduială. A înțeles că viața Bisericii trebuie condusă în duhul libertății și al ascultării în Hristos, unde canoanele nu îngrădesc, ci orientează.

Una dintre cele mai importante forme ale lucrării canonice a Sfântului Calinic a fost restaurarea disciplinei în mănăstiri și parohii. El a revigorat viața monahală, impunând respectarea canoanelor privind ascultarea, sărăcia, curăția și slujirea liturgică. A fost atent la viața clerului, a promovat vrednicia și pregătirea teologică, respectând criteriile canonice pentru hirotonie și pentru activitatea pastorală.

Sfântul Calinic nu a introdus reguli noi arbitrare, ci a reactualizat cu discernământ moștenirea canonică a Bisericii, adesea ignorată sau relativizată în eparhia sa. Într-un context social și politic complicat, când lumea era tot mai influențată de secularism și de ideea de „progres” rupt de Tradiție, Sfântul Calinic a apărut canoanele ca formă de păstrare a unității Bisericii. El nu a permis inovații liturgice sau abateri dogmatice. A folosit canoanele ca pe un cadru al păcii și al bunei rânduieli, nu ca pe o armă de impunere. A fost episcopul care a înțeles autoritatea ca slujire, nu ca dominație, iar canoanele ca formă de comuniune, nu de izolare.

Prin viața și lucrarea sa, Sfântul Ierarh Calinic ne învață că Sfintele Canoane nu

limitează viața Bisericii, ci o protejează și o călăuzesc. Ele sunt semne ale iubirii lui Dumnezeu pentru oameni și ale grijii Bisericii pentru comuniune și mântuire. Ca episcop, el nu a abdicat de la rânduială, dar nici nu a absolutizat regula în detrimentul omului. A fost un model de echilibru între acribie și economie, între fermitate și iubire, între autoritate și smerenie. Calitățile sale pastorale au fost surprinse de istoricul Nicolae Iorga în următoarea formulare sintetică: Sfântul Calinic a fost „un schivnic cu viață de sfânt prin înfruntarea tuturor suferințelor și prin înstrăinarea de toate bunurile vieții celei mai modeste”. În persoana Sfântului Ierarh Calinic vedem împlinit idealul episcopului canonic, nu doar un observator al rânduielilor liturgice și canonice, ci un părinte duhovnicesc. De aceea, viața sa rămâne și astăzi un model viu despre cum Sfintele canoane pot elibera, înnobila și sfinți viața eclesială.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Izvoare

1. *Constituția României*, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 142 din 1 iulie 1866.
2. *Convenția pentru organizarea definitivă a Principatelor Unite Române* (Convenția de la Paris), în: *Monitorul Oficial* din 7 august 1858.
3. *Decizia domnească de întărire nr. 1194/1850*, în: *Buletinul Oficial al Principatului Țării Românești*, nr. 80 din 22 septembrie 1850.
4. *Decretul nr. 1251 din 15 septembrie 1863*, în: Chiru C. COSTESCU, *Colecțiune de legi, regulamente, acte, deciziuni, circulări, instrucțiuni, formulare și programe începând de la 1866-1916 și aflate în vigoare la 15 august 1916 privitoare la Biserică, culte, cler, învățământ religios, bunuri bisericești, epitropii parohiale și administrații religioase și pioase*, vol. I, București, 1916.
5. *Decretul nr. 1251 din 15 septembrie 1863*, în: Chiru C. COSTESCU, *Colecțiune de legi, regulamente, acte, deciziuni, circulări, instrucțiuni, formulare și programe începând de la 1866-1916 și aflate în vigoare la 15 august 1916 privitoare la Biserică, culte, cler, învățământ religios, bunuri bisericești, epitropii parohiale și administrații religioase și pioase*, vol. I, București, 1916.
6. *Decretul organic nr. 1678 pentru reglementarea schimei monahale* (Legea călugăriei), în: Paul Lucian BRUSANOWSKI, *Stat și Biserică în vechea Românie, între 1821-1925*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2010.
7. *Decretul organic nr. 1703 din 3 decembrie 1864 pentru înființarea unei autorități sinodale centrale pentru afacerile Bisericii Române*, în: Ioan M. BUJOREANU, *Collectiune de legiurile Romaniei vechi și noutăți care s'au promulgatu pêne la finele anului 1870*.
8. *Legea nr. 1.150/1864 asupra instrucțiunii a Principatelor-Unite-Române*, în: *Monitorul Oficial* din 25 noiembrie 1864.
9. *Legea nr. 394/1864 pentru comunele urbane și rurale*, în: *Monitorul Oficial* din 31 martie 1864.
10. *Legea pentru regularea proprietății rurale*, în: *Monitorul Oficial* nr. 181 din 15 august 1864.

2. Dicționare, enciclopedii

1. ADAMESCU, Gh., *Dicționarul istoric și geografic universal*, în vol. *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”*, Ed. Cartea Românească, București, 1931.
2. BUCHIU, Ștefan, TULCAN, Ioan (coord.), *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, Ed. Basilica, București, 2019.
3. ERNOUT, Alfred, MEILLET, Alfred, *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, 4e édition, Klincksieck, Paris, 2001.
4. GUȚU, Gheorghe, *Dicționar latin-român*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Ed. Humanitas, București, 2003.
5. MORARU, Alexandru, *Dicționarul ierarhilor români și străini slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române*, Ed. Basilica, București, 2015.

3. Cărți, monografii

1. BOROIANU, Dimitrie G., *Dreptul bisericesc, conform programei în vigoare pentru usul elevilor din clasa VII-a de Seminarii*, Craiova, 1903.
2. BOROIANU, Dimitrie, *Istoria Bisericii Creștine de la începutul ei și până în zilele noastre*, Tipo-Litografia Ed. Wiegand, București, 1893.
3. BUJOREANU, Ioan M., *Collectiune de legiurile Romaniei vechi și noi cate s'au promulgatu pêne la finele anului 1870*, București, 1873.
4. CASIAN CERNICANUL, *Istoriile Sfintelor Monastiri Cernica și Căldărușani*, Ed. Arhiepiscopiei Bucureștilor, București, 1988 (o ediție mai veche a fost publicată în 1870, la București).
5. CHIȚULESCU, Policarp, *Viața monahală din Țara Românească la mijlocul secolului al XIX-lea*, Ed. Cuvântul Vieții, București, 2022.
6. COSTESCU, Chiru C., *Colecțiune de legi, regulamente, acte, deciziuni, circuli, instrucțiuni, formulare și programe începând de la 1866-1916 și aflate în vigoare la 15 august 1916 privitoare la Biserica, culte, cler, învățământ religios, bunuri bisericești, epitropii parohiale și administrații religioase și pioase*, vol. I, București, 1916.
7. CRAIOVEANU, Ghenadie, *Mitropolia Ungro-Valachiei. Condica Sântă*, Tipo-Litografia Cărilor Bisericești, București, 1886.
8. CREȚU, Gr., *Tipografiile din România de la 1801 până astăzi* (extract, cu îndreptări și adause, din Prefața ultimă, 1909, a cărții *Tipografiile, Xilografiile, Librăriile și Legătoriale din Bârlad*, de Antonovici și Crețu), ediția a II-a, Imprimeria Statului, București, 1910.
9. CRISTEA, † Gherasim, Episcopul Râmnicului, *Istoria Eparhiei Râmnicului*, Ed. Conphys, Râmnicu Vâlcea, 2009.
10. DANIELESCU, Daniel, ROMAN, Emilian, *Izvoare privitoare la istoria monahismului românesc, secolele XVI-XXI*, Ed. Doxologia, Iași, 2011.
11. DOBRESCU, N., *Istoria Bisericii române din Oltenia în timpul ocupațiunii austriace (1716-1739), cu 220 de acte și fragmente*, București, 1906.
12. DURĂ, Nicolae V., *Le régime de la synodalité selon la législation canonique conciliaire, oecuménique, du 1er millénaire*, Ed. Ametist 92, București, 1999.
13. FLOCA, Ioan N., *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, ediția a III-a îmbunătățită, ediție îngrijită de Sorin Joantă, Sibiu, 2005.

14. FLOCA, Ioan N., *Drept canonic ortodox. Legislația și administrație bisericească*, vol. I, Ed. IBMBOR, București, 1990.
15. FLOCA, Ioan N., *Drept canonic ortodox. Legislația și administrație bisericească*, vol. II, Ed. IBMBOR, București, 1990.
16. † GHERASIM AL RÂMNICULUI, *Un sfânt printre oameni: Sfântul Calinic Cernicanul*, Ed. Sfintei Episcopii a Râmnicului, Râmnicu-Vâlcea, 1996
17. GIBESCU, George I., *Istoricul Mitropoliei Ungro-Vlahiei și mitropoliei Țării Muntenesti*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1907.
18. IALOMIȚIANU, C.I., *Nifon Mitropolitul Ungro-Vlahiei. Viața și activitatea sa (1850-1875)*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1896.
19. IARCU, Dimitrie, *Bibliografia chronologicală română sau Catalogu generalu de cărțile române imprimate de la adoptarea imprimerii, diugetate secolu XVI și până astăzi. 1550-1873*, edițiunea a doua, Imprimeria Statului, București, 1873.
20. IORGA, Nicolae, *Viața și domnia lui Barbu Dimitrie Știrbei, domn al Țării Românești (1849-1856)*, Tipografia „Neamul Românesc”, Vălenii de Munte, 1910.
21. LUNGULESCU, Dimitrie, *Viața și minunile Episcopului Calinic cel Sfânt al Râmnicului*, Craiova, 1930.
22. MILAȘ, Nicodim, *Dreptul Bisericesc Oriental*, traducere după ediția II germană de Dim. I. Cornilescu, Vasile S. Radu, revăzută de I. Mihălcescu, Tipografia „Guttenberg”, București, 1915.
23. ZARĂ, Ștefan (coord.), *Rânduiele ale viețuirii monahale în ctitoriile Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica*, Ed. Praxis, Râmnicu-Vâlcea, 2016.
24. ZĂVOIANU, Corneliu Grigore, *Mitropolitul Nifon, Primat al României 1850-1875. Viața și activitatea sa*, teză de doctorat în teologie, Ed. IBMBOR, București, 2001.
25. ***, *Sf. Ierarh Calinic de la Cernica. Viața, minunile, acatistul*, Ed. Sophia, București, 2007.
26. ***, *Sf. Ier. Calinic de la Cernica: documente și scriere*, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2013.
27. ***, *Viața bisericească în Oltenia. Anuarul Mitropoliei Olteniei*, Craiova, 1941.
28. ***, *Viețile, povățuirile și testamentele sfinților stareți Gheorghe și Calinic de la Cernica. Monumentele spiritualității cernicale*, Ed. Deisis, Sibiu, 1999
29. ***, *Sfinții stareți Gheorghe și Calinic de la Cernica: viețile, povățuirile, testamentele*, Ed. Deisis, Sibiu, 2018

4. Studii, articole, surse web

1. BALDOVIN, Anastasie, „Viața și nevoințele cele monahale ale Prea Cuviosului Episcop al Râmnicului Noul-Severin D.D. Calinic”, în: BOR, XXII (1899), 10.
2. BARDAȘU, Aneta, „Legăturile dintre Andrei Șaguna, mitropolitul Ardealului, și Sfântul Calinic de la Cernica, episcopul Râmnicului”, în vol. Ion SOARE, Aneta BARDAȘU (coord.), *Lumina cărții la Râmnic*, Ed. Conphys, Râmnicu-Vâlcea, 2001.
3. BĂLAȘA, D., „Sfântul Calinic, Episcopul Râmnicului și biserica Sfinții Apostoli din Craiova”, în: MO, 9-10, 1968.
4. BOCȘAN, Nicolae, „Andrei Șaguna și episcopul Calinic de la Râmnic”, în: *Buridava. Studii și materiale*, IX (2011), Ed. Offsetcolor, Râmnicu Vâlcea.
5. BULAT, T.G., „Documente rămase de la Sf. Episcop Calinic al Râmnicului în legătură cu Seminarul eparhial”, în: MO, XX (1968), 7-8.

6. BULAT, T.G., „Documente rămase de la Sf. Episcop Calinic în legătură cu mănăstirile”, în: *MO*, XX (1968), 5-6.
7. BULAT, T.G., „Mărturii documentare cu privire la episcopatul Sfântului Calinic al Râmnicului Noul Severin. 1850-1868”, în: *MO*, XX (1968), 3-4.
8. BULAT, T.G., „Tipografia și tipăriturile Sf. Ierarh Calinic”, în: *BOR*, LXXXVI (1968), 3-5.
9. BULAT, T.G., „Un secol de la moartea Sfântului Ierarh Calinic, Episcop de Râmnic Noul Severin, 1850-1868”, în: *MO*, XX (1968), 3-4.
10. CALINIC, episcopul Râmnicului, „Cuvînt zis... la venirea și așezarea Prea Sfinției Sale pe scaunul sfîntei Episcopii Râmnicu din Craiova, 1850”, în: *EE*, I (1850), 4.
11. CALINIC, episcopul Râmnicului, „Răspuns la cuvîntarea domnitorului Știrbei, la învestirea sa ca episcop”, în: *EE*, I (1850), 5.
12. CIUREA, Al. I., „Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica, Episcop al Râmnicului și Noului Severin (14 septembrie 1850 – † 11 aprilie 1868)”, în: *MO*, 9-10, 1963.
13. COCORA, Gabriel, „Câteva știri în legătură cu moartea Sfântului Calinic, Episcopul Râmnicului”, în: *MO*, XII (1961), 5-6.
14. COCORA, Gabriel, „Din grijile sfântului Calinic pentru schitul Frăsinet”, în: *MO*, XVI (1964), 7-8.
15. CRISTESCU, Constantin, „O biserică, ctitorie a Sfîntului Calinic de la Cernica”, în: *GB*, XXIX (1970), 9-10.
16. ERBICEANU, Constantin, „Arătare pe scurt dintru început de când s-au zidit Sfînta Mănăstire Cernica cum și de adunarea părinților monahi aici la această Mănăstire, împreună cu viața Prea Sf. Calinic fost Episcop al Râmnicului Noul-Severin și stareț al Mănăstirii Cernica”, în: *BOR*, XXII (1899), 10.
17. IORGA, Nicolae, „O istorie a episcopiei Râmnicului (istoricul eparhiei Râmnicului-Noului Severin, alcătuit în anul jubiliar)”, în: *Floarea darurilor*, I, 1907.
18. † JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „O sută de ani de la mutarea către Domnul a Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica, unul din cele mai luminoase chipuri de ierarhi români”, în: *BOR*, 3-5, 1968.
19. NICULESCU, Aneta, „Legăturile dintre Andrei Șaguna, mitropolitul Ardealului, și Sfântul Calinic de la Cernica”, în vol. *Astra 1861-1991. 130 de ani de la înființare*, Sibiu, 1992.
20. PĂCURARIU, Mircea, „Episcopul Climent al Râmnicului”, în: *MO*, 1-2, 1965.
21. PĂSCULESCU-ORLEA, Em., „Stabilirea unui adevăr în legătură cu Sfântul Calinic de la Cernica”, în: *GB*, XXVI (1967), 3-4.
22. POPESCU, Oana-Mădălina, „Completări documentare referitoare la viața și activitatea Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica, Episcopul Râmnicului”, în: *Martyria*, XXV (2023), 1.
23. POPESCU-CILIEI, I., „Din corespondența episcopului Calinic al Râmnicului Noului Severin”, în: *AO*, 97-100, 1938.
24. STAN, Liviu, „Calinic cel sfânt, de la Cernica și Râmnic (1787-1868)”, în vol. *Liviu STAN, Biserica și dreptul*, vol. X – *Studii sibiene*, ediție coordonată de Irimie Marga, Ed. Andreiana, Sibiu, 2019.
25. STĂNILOAE, Dumitru, „Sfântul Calinic, starețul Gheorghe și spiritualitatea ortodoxă integrală”, în: *BOR*, LXXIII (1955), 11-12.
26. ȘERBĂNESCU, Nicolae, „Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica, Episcopul Râmnicului (1868 – 11 aprilie – 1968)”, în: *BOR*, LXXXVI (1968), 3-5.